

Vyjadrenie k Správe Výboru expertov o uplatňovaní Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov v SR

Na základe ustanovenia článku 16, ods. 3 Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov (ďalej len „Charta“) Slovensko predkladá pripomienky k správe o uplatňovaní ustanovení Charty na Slovensku:

Slovenská republika vyjadruje svoje uznanie práci Výboru expertov Rady Európy pri spracúvaní uvedenej správy a oceňuje snahu o objektívne posúdenie praktického plnenia jednotlivých prijatých záväzkov a spoluprácu s Výborom expertov počas návštevy Slovenska v septembri 2004. Slovensko prevzalo veľmi ambiciózne záväzky, z hľadiska počtu vybraných ustanovení aj z hľadiska počtu vybraných jazykov. Je pochopiteľné, že nie všetky otázky je možné vyriešiť v krátkom čase, respektíve ich realizácia nie je možná okamžite. Slovenská republika bude i naďalej vytvárať pre uplatňovanie existujúcich medzinárodných záväzkov zodpovedajúci právny rámec a podmienky pre ich praktickú implementáciu.

Výbor expertov navrhuje prehodnotenie 20% podielu osôb hovoriacich menšinovými jazykmi na populácii obce, stanoveného ako hranica na používanie menšinových jazykov v úradnom styku. Posúdenie, čo považuje štát ako zmluvná strana Charty za dostatočný počet odôvodňujúci uplatňovanie záväzku umožniť používanie menšinového jazyka v úradnom styku je podľa nášho názoru výlučne právom štátu. K tejto otázke sa Slovensko vráti v rámci prípravy druhej implementačnej správy.

Výkladová správa k Charte v článku 1 ods. b) uvádza: „územím, na ktorom sa používa regionálny alebo menšinový jazyk sa rozumie geografická oblasť, v ktorej je tento jazyk výrazovým prostriedkom určitého počtu ľudí, oprávňujúci prijatie rôznych ochranných a podporných opatrení“ sa rozumie územie, na ktorom sa používa regionálny alebo menšinový jazyk v príznačnom rozsahu, hoci len menšinou, a ktoré korešponduje s jeho historickou bázou. Pretože pojmy používané v charte sú v tomto ohľade flexibilné, je na každom štáte, aby definoval precíznejšie v duchu charty, chápanie pojmu „územie regionálneho alebo menšinového jazyka“, berúc do úvahy ustanovenia článku 7, odsek 1.b týkajúceho sa územia regionálnych a menšinových jazykov. Kľúčový výraz v tomto ustanovení je „počet ľudí oprávňujúci prijatie rôznych ochranných a podporných opatrení“. Autori charty sa vyhli stanoveniu presného percentuálneho vyjadrenia užívateľov regionálneho alebo menšinového jazyka, na ktoré sa vzťahujú opatrenia stanovené v charte. Uprednostnili ponechať riešenie na štátoch v rámci ducha charty.

Slovenská republika vo svojej deklarácii pri prijímaní Charty stanovila hranicu, ktorú považuje za zodpovedajúcu vo vzťahu k uplatňovaniu záväzkov vyplývajúcich z článku 10 Charty. Táto hranica je vyjadrená percentuálnym podielom 20% osôb patriacich k národnostným menšinám v obci. Slovenská republika pritom brala do úvahy záujmy osôb patriacich k národnostným menšinám na používaní menšinového jazyka v úradnom styku, situáciu jednotlivých menšinových jazykov a reálnu potrebu ich ochrany pred zánikom, ale i úlohy, oprávnené záujmy, potreby, ekonomickú efektívnosť a iné kritériá zo strany štátu.

Uvedený podiel vychádza jednak z vysokého počtu národnostných menšín na území Slovenskej republiky, ich vysokého podielu na obyvateľstve Slovenskej republiky a súčasne

zo stavu osídlenia Slovenskej republiky, ktoré je charakterizované vysokým počtom obcí s malým počtom obyvateľstva.

V tejto súvislosti si dovoľujeme požiadať o zohľadnenie týchto argumentov a úpravu textu uvedeného odporúčania Výboru expertov k tejto otázke.

K návrhu odporúčania prehodnotiť obmedzenia používania menšinových jazykov spôsobované ustanoveniami zákona o štátnom jazyku si dovoľujeme upriamiť pozornosť na niekoľko významných faktov. Prvým faktorom je, že medzinárodná právna úprava v oblasti ochrany menšinových jazykov stanovuje štátom, ktoré sú zmluvnými stranami príslušných medzinárodných právnych dokumentov zabezpečiť adekvátny stupeň ochrany menšinových jazykov pred ich zánikom. Pritom nepredpokladá rovnaký rozsah používania menšinových jazykov aký má štátny jazyk a nepredpokladá ani „zrovnoprávnenie“ týchto jazykov so štátnym jazykom.

Ďalším faktorom je, že rovnaký princíp a medzinárodný štandard rešpektuje i existujúca vnútroštátna legislatíva SR, najmä Ústava SR čl. 6 a čl. 34 a ďalšie relevantné platné právne predpisy. Ústava SR je základným zákonom a má najvyššiu právnu silu. Potom nasledujú ústavné zákony, ktorými je možné meniť ústavu. Nižšiu právnu silu majú zákony. Tieto sú pritom medzi sebou rovnocenné. Prednosť pred zákonmi SR môže mať iba Ústava SR, ústavné zákony alebo medzinárodná zmluva za podmienok ustanovených Ústavou SR. Na to, aby bolo možné rozlíšiť, ktorý zákon je platný, resp. ktorý zákon sa pre daný prípad použije platia v legislatíve všeobecné zásady, napr. zásada, že neskorší zákon mení zákon predchádzajúci alebo zásada vzťahu všeobecného zákona k zákonu osobitnému. Zákon č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku upravuje postavenie slovenského jazyka ako štátneho jazyka na celom území SR. Tento zákon neupravuje používanie menšinových jazykov, čo uvádza i osobitne v jednom zo svojich úvodných ustanovení (§1 ods. 4). V tejto súvislosti zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín má vo vzťahu k zákonu č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku postavenie osobitného zákona, teda „lex specialis“. To znamená, že osobitný zákon sa uplatní vždy vtedy, ak nastane situácia, ktorú takýto osobitný zákon predpokladá, a preto sa už nemôže použiť všeobecný zákon, teda „lex generalis“. Na to, aby platili ustanovenia zákona o používaní menšinových jazykov nie je potrebné meniť ustanovenia zákona o štátnom jazyku. Legislatívne a právne zásady platia v systéme právneho poriadku automaticky.

Okrem toho možno spomenúť fakt, že hodnotiaca správa Poradného výboru pre uplatňovanie Rámcového dohovoru Rady Európy na ochranu národnostných menšín okrem iného uvádza pozitívne konštatovanie, že v praxi nedochádza k obmedzovaniu uplatňovania jazykových práv osôb patriacich k národnostným menšinám nepatričným výkladom zákona o štátnom jazyku z roku 1995.

Slovenská republika pri prijímaní Charty vo svojej deklarácii okrem iného uviedla, že bude aplikovať záväzky vyplývajúce z Charty v súlade s Ústavou SR a bez obmedzenia povinnosti používania štátneho jazyka. Podľa zásad medzinárodného zmluvného práva vyjadrených vo Viedenskom dohovore o zmluvnom práve (1969), čl. 31 ods. 2 písm. b), každý dokument predložený jednou alebo viacerými stranami v spojitosti s uzatvorením zmluvy a prijatý ostatnými stranami ako dokument majúci vzťah k zmluve sa použije na účel výkladu zmluvy. Zmluva má byť vykladaná v dobrej viere, v súlade s obvyklým významom dávaným výrazom v zmluve, v ich kontexte a v svetle predmetu a účelu zmluvy.

Vzhľadom na uvedené si dovoľujeme požiadať o vypustenie, prípadne úpravu formulácie odporúčania v tejto otázke.

Výbor expertov konštatuje, že v oblasti justície je všeobecným problémom absencia osobitných právnych noriem týkajúcich sa používania regionálnych alebo menšinových jazykov. Právo občanov hovoriacich regionálnym alebo menšinovým jazykom používať svoj jazyk, aj keď rozumejú po slovensky, nie je podľa Výboru expertov zaručené. Výbor expertov konštatuje, že možno existuje určitý stupeň používania regionálnych alebo menšinových jazykov v praxi, a to kvôli priaznivým miestnym podmienkam, avšak existuje potreba doplniť a zlepšiť legislatívny rámec v oblasti súdnictva.

V tejto súvislosti si dovoľujeme uviesť, že článok 9 charty jasne uvádza, že zmluvné strany sa zaväzujú v súdnych obvodoch, v ktorých počet užívateľov regionálnych alebo menšinových jazykov sídliačich na tomto území odôvodňuje prijatie nižšie uvedených opatrení, podľa situácie jednotlivých jazykov a za podmienky, že využitie možností uvedených v tomto odseku nebude sudca pokladať za prekážku riadneho výkonu súdnictva. Výkladová správa k tomuto bodu hovorí, že hoci účelom charty v tejto otázke je umožniť používanie menšinových jazykov aj za hranice bežnej nevyhnutnosti, keď osoba ovláda štátny jazyk, na druhej strane sa nejedná výlučne iba o aspekt ľudských práv, teda práva osôb vybrať si, či budú používať pred súdom svoj menšinový alebo štátny jazyk a súčasnú povinnosť štátu zabezpečiť riadne uplatnenie tohto práva. Cieľom charty je okrem toho dať aj štátom určitú možnosť rozhodnúť, či povolia využívanie tohto práva a zároveň možnosť obmedziť jeho uplatňovanie iba na určité územné oblasti. Berúc do úvahy tento záväzok v celej komplexnosti, sme toho názoru, že súčasné znenie legislatívy SR zodpovedá obsahu záväzkov SR prijatých v charte a nepovažujeme za nutné legislatívu upravovať.

Vzhľadom na uvedené si dovoľujeme požiadať o vypustenie, prípadne úpravu formulácie odporúčania v tejto otázke.

K odporúčaniu zabezpečiť ženám právo prijať alebo používať priezviská regionálnych alebo menšinových jazykoch uvádzame, že právny poriadok Slovenskej republiky toto právo umožňuje. Podľa § 4a zákona NR SR č.300/1993 Z. z. o mene a priezvisku v znení zákona č. 13/2006, ak je dieťa štátnym občanom aj iného štátu, môže nadobudnúť priezvisko alebo priezviská v súlade s jeho právnym poriadkom alebo tradíciou. V zmysle §6 ods.4 citovaného zákona sa zmena priezviska povolí vždy, ak štátny občan Slovenskej republiky, o ktorého priezvisko ide, je aj štátnym občanom iného štátu a zmenou sa má dosiahnuť priezvisko v tvare, ktorý je v súlade s právnym poriadkom a tradíciou tohto iného štátu. Ak je občanom iba Slovenskej republiky tak správny orgán posúdi povolenie zmeny priezviska.

V zmysle ustanovenia §7 ods. 2 písm. d) zákona č. 300/1993 Z. z. o mene a priezvisku, povolenie na zmenu priezviska nie je potrebné, ak ide o zmenu priezviska spočívajúcu v zápise ženského priezviska osoby inej ako slovenskej národnosti bez koncovky slovenského prechýľovania. Takáto zmena sa v matrike vykonáva na základe písomného vyhlásenia osoby, o ktorej meno alebo priezvisko ide, alebo jej zákonného zástupcu.

Podľa § 16 zákona NR SR č.154/1994 Z. z. o matrikách v znení neskorších predpisov sa ženské priezvisko osoby inej ako slovenskej národnosti zapíše bez koncovky slovenského prechýľovania,

- a) ak o to požiadajú rodičia pri zápise priezviska ich dieťaťa ženského pohlavia do knihy narodení podľa § 13 ods. 1 alebo osvojiteľa pri zápise priezviska osvojeného dieťaťa, ak ide o osvojenie podľa osobitného predpisu,
- b) ak o to požiadala žena pri zápise uzavretia manželstva do knihy manželstiev podľa § 14,
- c) ak o to požiadala žena v súvislosti so zápisom rozhodnutia o zmene priezviska podľa osobitného zákona.

Podľa § 19 citovaného zákona,

(1) Úradný výpis z knihy narodení (ďalej len "rodný list") obsahuje

- a) názov dokladu a označenie matričného úradu, ktorý vyhotovuje doklad,
- b) deň, mesiac, rok, miesto narodenia a rodné číslo dieťaťa,
- c) meno a priezvisko dieťaťa,
- d) pohlavie dieťaťa,
- e) meno, priezvisko, rodné priezvisko, dátum a miesto narodenia, štátne občianstvo a rodné číslo rodičov,
- f) deň, mesiac a rok vyhotovenia rodného listu, podpis s uvedením mena, priezviska a funkcie oprávnenej osoby a odtlačok úradnej pečiatky matričného úradu.

(2) Úradný výpis z knihy manželstiev (ďalej len "sobášny list") obsahuje

- a) názov dokladu a označenie matričného úradu, ktorý vyhotovuje doklad,
- b) deň, mesiac, rok a miesto uzavretia manželstva,
- c) meno, priezvisko, prípadne rodné priezvisko manželov a ich rodné čísla,
- d) deň, mesiac, rok, miesto narodenia manželov,
- e) meno, priezvisko, prípadne rodné priezvisko rodičov manželov,
- f) dohodu manželov o priezvisku a dohodu o priezvisku ich spoločných detí; dohodnuté priezviská sa uvedú v mužskom aj ženskom tvare,
- g) deň, mesiac a rok vyhotovenia sobášneho listu, podpis s uvedením mena, priezviska a funkcie oprávnenej osoby a odtlačok úradnej pečiatky matričného úradu.

(3) V rodnom liste osoby inej ako slovenskej národnosti, ktorej meno nebolo do 31. decembra 1993 zapísané v matrike v jej materinskom jazyku, ale v slovenskom ekvivalente, sa uvedie v jej materinskom jazyku latinkou, ak o to písomne požiadala; o tejto skutočnosti sa v matrike urobí písomný záznam. Žiadosť musí obsahovať vyhlásenie o národnosti žiadateľa. Všetky ďalšie úradné výpisy a potvrdenia sa vyhotovia s takýmto tvarom mena.

(4) Osoba, ktorej meno je zapísané v matrike v inom ako slovenskom jazyku a neskorší výpis z matriky jej bol vyhotovený s menom v slovenskom ekvivalente, môže požiadať o výpis z matriky s menom v pôvodnom znení. Matričný úrad je povinný tejto žiadosti vyhovieť.

(5) Úradný výpis z knihy úmrtí (ďalej len "úmrtný list") obsahuje

- a) názov dokladu a označenie matričného úradu, ktorý vyhotovuje doklad,
- b) deň, mesiac, rok, miesto úmrtia a rodné číslo zomretého; posledný deň mesiaca úmrtia nájdenej zomretej osoby, ktorej lekár určil len mesiac úmrtia, alebo posledný deň roka úmrtia nájdenej zomretej osoby, ktorej lekár určil rok úmrtia,
- c) meno, priezvisko, prípadne rodné priezvisko zomretého,
- d) pohlavie, miesto trvalého pobytu zomretého,

- e) deň, mesiac, rok a miesto narodenia zomretého,
- f) deň, mesiac a rok vyhotovenia úmrtného listu, podpis s uvedením mena, priezviska a funkcie oprávnenej osoby a odtlačok úradnej pečiatky matričného úradu.

(6) V rodnom liste alebo sobášnom liste ženy, ktorej sa tento úradný výpis týka, sa jej priezvisko uvedie bez koncovky slovenského prechýľovania, ak o to písomne požiadajú; o tejto skutočnosti sa v matrike urobí záznam. Všetky ďalšie úradné výpisy a potvrdenia o údajoch zapísaných v matrike sa vyhotovia s takýmto tvarom priezviska. Písomná žiadosť podľa prvej vety sa založí do zbierky listín.

(7) Písomnú žiadosť podľa odsekov 3, 4 a 6 môžu podať, ak ide o neplnoletú osobu, jej rodičia.

(8) Na zapísanie zmeny tvaru mena a priezviska podľa odsekov 3, 4 a 6 v úradnom výpise sa nevzťahujú ustanovenia osobitného zákona o zmene mena a zmene priezviska a tento úkon nepodlieha poplatkovej povinnosti podľa osobitného zákona.

(9) Žiadosť o zapísanie ženského priezviska s koncovkou slovenského prechýľovania v úradnom výpise vyhotovenom po tom, čo bolo uplatnené právo podľa odsekov 3, 4 a 6 alebo podľa § 16 sa považuje za žiadosť o zmenu priezviska podľa osobitného zákona.

Uvedené odporúčanie je v Slovenskej republike plne realizované na základe zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 154/1994 Z. z. o matrikách v znení neskorších predpisov a v tejto oblasti nevyskytla žiadna sťažnosť ani pripomienka.

V tejto súvislosti si dovoľujeme požiadať o vypustenie uvedeného odporúčania Výboru expertov k tejto otázke.

V súvislosti s návrhom odporúčania Výboru expertov k otázke pretrvávajúcich prípadov neodôvodneného zaradovania rómskych detí do špeciálnych škôl uvádzame, že v školskom systéme Slovenskej republiky neexistujú etnicky orientované školy ani školy, ktoré by boli akokoľvek segregované od hlavného vzdelávacieho systému. Sieť špeciálnych škôl zabezpečuje vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorým ich postihnutie nedovoľuje vzdelávať sa v ostatných školách. Vzdelanie získané v špeciálnych školách (napr. školy pre zrakovo postihnutých, pre sluchovo postihnutých, pre telesne postihnutých atď.) okrem vzdelania získaného v špeciálnych školách pre žiakov s mentálnym postihnutím je rovnocenné so vzdelaním získaným na základných a stredných školách.

Prijímanie žiakov do špeciálnych škôl upravuje vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 212/1991 Zb. o špeciálnych školách v znení neskorších predpisov. Podľa § 14 ods. 2 tejto vyhlášky o prijatí rozhoduje riaditeľ školy na základe návrhu odbornej komisie (ktorej členmi je psychológ, špeciálny pedagóg a ďalší odborníci) a so súhlasom zákonného zástupcu žiaka. Ak dochádza k prípadom nesprávneho prijímania detí, znamená to, že dochádza k porušovaniu legislatívy alebo ide o nedostatky v diagnostikovaní detí. Častým dôvodom zaradovania rómskych detí špeciálnych základných škôl od 1. ročníka je, že v obci je k dispozícii iba špeciálna základná škola a rodičia detí odmietajú ich cestovanie do vedľajšej obce. Určitá časť rómskych rodičov preferuje, aby ich dieťa navštevovalo špeciálnu základnú školu z ekonomických dôvodov (napr. nižšie náklady na cestovanie do blízkej špeciálnej školy, finančné zvýhodnenie týchto škôl), ale aj z psychologických a sociálnych

dôvodov (rodič chce, aby dieťa chodilo tam, kde jeho starší súrodeneč, prípadne iné rómske deti; nechce, aby dieťa chodilo niekam, kde sa bude musieť hanbiť za horšiu úroveň ošatenia atď.). Ako problém sa javí i postoj rodičov detí k nadobúdaniu vzdelania. Najmä u sociálne slabších vrstiev rómskeho obyvateľstva je štandardom neposkytovanie podpory deťom smerujúcej k umožneniu dosiahnutia čo najvyššieho stupňa vzdelania. Istý problém vzniká aj v súvislosti s priestorovým umiestnením špeciálnych škôl. Na Slovensku sa nachádza 138 špeciálnych škôl, ktoré nemajú špecifické zameranie na konkrétnu poruchu. Najviac (po 24) v Prešovskom a Košickom kraji, kde je aj najväčšia koncentrácia rómskeho obyvateľstva. Mnohé zo základných špeciálnych škôl sú v malých obciach s pomerne veľkými rómskymi osídleniami.

Ako súčasť projektu Phare SR0103.01 „Reintegrácia sociálne znevýhodnených detí zo špeciálnych základných škôl do štandardných základných škôl“ boli vypracované psychodiagnostické metodiky Test školskej spôsobilosti a RR screening, na tvorbe ktorých sa podieľali pracovníci Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie (ďalej len „VÚDPaP“).

Ku každému testu sa v rámci projektu realizovali dva odborné semináre pre pracovníkov Pedagogicko-psychologických poradní a pre učiteľov škôl zúčastnených vo výskumných overovaniach. Informácie o projekte sa nachádzajú na stránke <http://home.nextra.sk/vudpap/reintegracia/>. Oba testy boli distribuované do 67 pedagogicko-psychologických poradní v júni 2004. Priebežne bola v mesiacoch november - december 2004 skúmaná práca s testami, ktoré boli aplikované na malých vzorkách detí zo sociálne znevýhodneného prostredia s porovnaním s výsledkami dosiahnutými deťmi v iných bežne používaných metodikách. VÚDPaP pripravuje podrobné štatistické a kvalitatívne vyhodnotenie získaných údajov a spracovanie návrhov na ďalšie postupy v tomto smere do konca roku 2005. Aktivita sa premieta do výskumnej úlohy P-93 Implementácia diferenciuálne-diagnostickej metodiky pre rómskych žiakov do poradenskej praxe.

Následkom limitovaného počtu testov neboli metodiky zaslané všetkým okresným pedagogicko-psychologickým poradniam, ale vybraným v tých lokalitách, v ktorých je vysoká koncentrácia sociálne znevýhodnených rómskych detí a kde existujú ťažkosti v oblasti komunikácie. MŠ SR v apríli 2005 zabezpečilo dotlač a distribúciu týchto testov tak, že všetky pedagogicko-psychologické poradne už ich majú a tam kde je vysoká koncentrácia sociálne znevýhodnených rómskych detí ich majú v dostatočnom počte. MŠ SR vydalo Metodické usmernenie č. 12/2005-R z 20. júla 2005, ktorým sa upravuje postup pedagogicko-psychologických poradní pri posudzovaní školskej spôsobilosti detí zo sociálne znevýhodneného prostredia pri prijímaní do 1. ročníka ZŠ.

Na základe všeobecne záväzných právnych predpisov v školstve a s využitím nových diagnostických testov by sa nemalo stať, aby dieťa bez mentálneho postihnutia bolo neoprávnené prijaté do špeciálnej základnej školy pre žiakov s mentálnym postihnutím.

Od 10. februára 2006 nadobudlo účinnosť Metodické usmernenie č. 3/2006 k realizácii školskej integrácie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v základných školách a v stredných školách, ktoré prijalo MŠ SR dňa 24. januára 2006. Podľa tohto usmernenia postupujú základné školy, stredné školy a poradenské zariadenia, ktoré zabezpečujú školskú integráciu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami alebo sa na nej podieľajú. Usmernenie konkretizuje príslušné ustanovenia školského zákona týkajúce sa žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Od 1. januára 2006 nadobudlo účinnosť Metodické usmernenie č. 12/2005, ktorým sa upravuje postup pedagogicko-psychologických poradní pri posudzovaní školskej spôsobilosti detí zo sociálne znevýhodneného prostredia pri prijímaní do 1. ročníka základnej školy prijaté MŠ SR dňa 20. júla 2005. Toto usmernenie upravuje postup pedagogicko-psychologických poradní pri posudzovaní školskej spôsobilosti detí pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia po dovŕšení šiesteho roku veku pri prijímaní do 1. ročníka základnej školy. Deti, u ktorých sa pri zápise do 1. ročníka základnej školy zistili výrazné nedostatky v oblasti komunikácie vo vyučovacom jazyku školy, je potrebné vyšetriť individuálnymi psychologickými metodikami, za účelom zistenia možností ich zaškolenia a zabezpečenia vhodných podmienok pre ich vzdelávanie.

Zistenie zníženej úrovne psychosociálneho vývinu dieťaťa alebo nedostatočné ovládanie vyučovacieho jazyka školy je dôvod na predloženie návrhu príslušnému orgánu štátnej správy v školstve, ktorý so súhlasom zákonného zástupcu dieťaťa rozhodne o jeho zaradení do nultého ročníka základnej školy. Identifikované oblasti zaostávania dieťaťa umožňujú jeho začlenenie do špecifických stimulačných programov organizovaných pedagogicko-psychologickou poradňou.

Ak sa diagnostickými vyšetreniami dieťaťa zo sociálne znevýhodneného prostredia vylúči mentálne postihnutie dieťaťa, pedagogicko-psychologická poradňa takéto dieťa nenavrhuje na prijatie do špeciálnej základnej školy.

Vláda Slovenskej republiky si uvedomuje, že zlepšenie vzdelanostnej úrovne Rómov vrátane eliminácie neodôvodneného umiestňovania rómskych detí do špeciálnych škôl je kľúčom k riešeniu problémov príslušníkov rómskych komunít aj v iných oblastiach. Otázke výchovy a vzdelávania rómskych detí sú špecificky venované viaceré koncepčné a programové dokumenty, ktoré sú v hodnotiacej správe uvedené. Urýchlenie implementácie kurikula rómskeho jazyka je možné len za predpokladu existencie dostatočného počtu pedagógov vyučujúcich v rómskom jazyku a dokončenia projektu Štátneho pedagogického ústavu o verifikácii efektívnosti kurikula rómskeho jazyka, literatúry a rómskych reálií v základných a stredných školách.

Podmienky pre vyučovanie v materinskom rómskom jazyku sú vytvorené prostredníctvom MŠ SR schválených experimentálnych overovaní do roku 2009 realizovaných Štátnym pedagogickým ústavom, zameraných na overovania učebných plánov, tvorby učebných osnov a vzdelávacích štandardov predmetov rómsky jazyk a literatúra a predmet rómske reálie pre ZŠ, gymnázia s osemročným štúdiom a pre stredné školy:

Experimentálna verifikácia efektívnosti kurikula rómskeho jazyka a literatúry v základných a stredných školách schváleného MŠ SR dňa 14.4.2003 pod číslom 1999/2003-44. Experimentálne overovanie kurikula predmetu rómske reálie na II. stupni základných a na stredných škôl schváleného MŠ SR pod číslom CD-2004-5211/18824-3:097 zo dňa 15.4.2004. Štátny pedagogický ústav realizuje projekt s podporou Európskeho sociálneho fondu „Zvýšenie kvalifikačného potenciálu príslušníkov rómskej komunity zavedením nového študijného zamerania – romistika do systému vzdelávania stredných škôl“

Na zabezpečenie výučby rómskeho materinského jazyka v základných a stredných školách boli MŠ SR schválené „Dočasné vyrovnávacie opatrenia s cieľom pripraviť dostatočný počet pedagógov vyučujúcich v rómskom jazyku“ pod číslom CD-2004-7613/14980-1:097 zo dňa 28.6.2004, ktoré v súčasnosti realizuje Štátny pedagogický ústav.

Dostupné sú na internetovej stránke MŠ SR www.minedu.sk – regionálne školstvo – oddelenie výchovy a vzdelávania rómskych komunít. Prvých 30 frekventantov obdržalo v marci 2005 akreditáciu odovzdanú ministrom školstva SR. Čiastkové vyhodnotenie úspešnosti realizácie projektu prebieha každoročne prostredníctvom Výročných správ Štátneho pedagogického ústavu – gestora experimentu.

V prípravnej fáze projektu sa konali odborné semináre a školenia, ktorých cieľom a úlohou bolo: dohodnúť postup prác realizácie projektu, určiť limity pre tvorbu učebných plánov, konzultovať obsahovú stránku pilotnej fázy projektu, konzultácie s odbornými gestormi projektu z vysokých škôl (Filozofická fakulta UK Praha, Katedra rómskej kultúry Nitra), vytvorenie archívu dokumentov a príprava vzdelávacích aktivít pre riešiteľov a realizátorov projektu.

Významnou aktivitou v prípravnej fáze projektu bol aj Medzinárodný seminár v Štrasburgu v máji 2003, na ktorom sa zúčastnili experti z 19 európskych krajín a Rady Európy. Seminára sa zúčastnil aj zástupca Štátneho pedagogického ústavu – koordinátor projektu. Cieľom seminára bolo posúdenie postavenia Rómov v účastníckych krajinách a stavu vzdelávania rómskych detí a mládeže, používanie rómskeho jazyka ako materinského, druhého, resp. cudzieho jazyka vo vzdelávacích inštitúciách, využívanie rómskych reálií (literatúry, hudby, kultúry...) pri výchove a vzdelávaní rómskych detí a mládeže, stav vo vydávaní učebníc, učebných, didaktických a metodických materiálov, príprava a vzdelávaní učiteľova výskum jazyka.

Úspešne sú už niekoľko rokov na Slovensku implementované projekty nultých ročníkov (projekt pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia, ktorý v dvojročnom cykle umožňuje zvládnuť učiva 1. ročníka základnej školy) a projekt asistent učiteľa pri výchove a vzdelávaní detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v predškolských zariadeniach, v základných školách a v špeciálnych základných školách..

Dovoľujeme si reagovať na odporúčanie Výboru expertov v časti II správy v bode č. 55, kde vyzýva Slovenskú republiku podporiť založenie kultúrnej organizácie Rusínov. Takáto kultúrna organizácia existuje už od roku 1990 a jej názov je „Rusínska obroda“. Má dvanásť okresných a mestských organizácií, vydáva mesačník InfoRusín. Každoročne organizuje vyše 50 kultúrnych akcií. Rusínska obroda má zástupcu aj v Rade vlády SR pre národnostné menšiny a etnické skupiny, ktorá je poradným, iniciatívnym a koordinačným orgánom vlády SR pre oblasť štátnej národnostnej politiky. Popri Rusínskej obrode však existujú aj ďalšie rusínske organizácie, ako napríklad Združenie inteligencie Rusínov Slovenska v Bratislave, Spolok Rusínskej mládeže na Slovensku, Spolok rusínskych spisovateľov, Divadlo Alexandra Duchnoviča, Nadácia Drevené chrámy pod Duklou, Múzeum moderného umenia Andyho Warhola, Rusínske obce pod Duklou, Rusínske bratstvo na Slovensku.

Vláda SR si je vedomá multietnického charakteru slovenskej spoločnosti, preto sa vo svojom programovom vyhlásení z novembra 2002 zaviazala bojovať proti všetkým formám intolerancie a v praxi realizovať už schválenú dikciu Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov. Bola vypracovaná pracovná verzia návrhu zákona o financovaní kultúry národnostných menšín a návrhu zákona o národnostných menšinách.

Vláda SR sa ďalej zaviazala garantovať občianske slobody a všestranný rozvoj ľudských práv ako aj bojovať proti všetkým formám intolerancie. Na zabezpečenie týchto

aktivít pravidelne schvaľuje Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie, ktorý je jediným komplexným a systematickým nástrojom vlády SR v oblasti predchádzania diskriminácie a intolerancie s cieľom naplniť vnútroštátne i medzinárodné požiadavky na vytváranie tolerantného a demokratického štátu, rozvoja multikultúrneho charakteru spoločnosti, zvýšenia tolerancie a predchádzania všetkým formám diskriminácie prostredníctvom rôznych aktivít príslušných rezortov, mimovládnych organizácií a ďalších subjektov zaoberajúcich sa touto problematikou. V rámci napĺňania programu Akčného plánu sa vláda SR zúčastňuje na realizácii viacerých aktivít mimovládnych organizácií a štátnych orgánov v záujme zabezpečenia rozvoja multikultúrnej spoločnosti a lepšieho porozumenia a poznania sa skupín obyvateľstva hovoriacich menšinovými jazykmi s väčšinovou slovensky hovoriacou populáciou. Podujatia takéhoto charakteru prispievajú k rozvoju a poznaniu rozmanitosti kultúr jednotlivých národnostných menšín, a tým k prehlbovaniu tolerancie, k vytváraniu multikultúrneho prostredia ako aj k podpore procesu inklúzie do väčšinovej spoločnosti.